

Hvad er konsekvensen, når en borger ikke vil medvirke til sin sags oplysning?

af konsulent Erik Jappe

Efter [retssikkerhedslovens](#) § 10 har myndigheden ansvaret for, at sager er oplyst i tilstrækkeligt omfang til, at myndigheden kan træffe afgørelse. Af og til opstår der uenighed mellem borger og kommunen omkring, hvilke oplysninger der så er tilstrækkelige (læs evt. mere herom i [Praksisnyt nr. 32: Uenighed om oplysningsgrundlaget](#)).

I enkelte tilfælde fører det til, at nogle borgere nægter at bidrage med flere oplysninger til sagen end de allerede foreliggende. Hvad er så borgerens retsstilling i en sådan situation? Det er et spørgsmål, som vi nogle gange får i DUKH, og det handler denne udgave af praksisnyt om.

Udgangspunkt: Medvirken i egen sag

Efter [retssikkerhedslovens](#) § 4 skal borgeren have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag. Sagsbehandlingen skal således tilrettelægges på en sådan måde, at borgeren kan udnytte denne mulighed.

Endvidere skal det anføres, at hvis borgeren ikke ønsker at medvirke i egen sag, er det næppe muligt at foretage den helhedsvurdering, som kommunen som hovedregel har pligt til at foretage jf. [retssikkerhedslovens](#) § 5.

Lovgrundlaget

Efter [retssikkerhedslovens](#) § 11 gælder det, at myndigheden kan anmode personer, der søger om eller får hjælp, om

1. at medvirke til at få de oplysninger frem, som er nødvendige for at afgøre, hvilken hjælp de er berettiget til, og
2. at lade sig undersøge hos en læge eller blive indlagt til observation og behandling som led i sagsbehandlingen.

Efter samme lovs § 11 b gælder det, at hvis borgeren ikke medvirker som nævnt oven for, eller ikke giver samtykke til, at myndigheden kan indhente oplysninger, jf. § 11 a, stk. 1, skal myndigheden behandle sagen om hjælp på *det foreliggende grundlag*, medmindre oplysninger kan indhentes uden samtykke, jf. § 11 a, stk. 2, og § 11 c.

Efter samme lovs § 12 skal myndigheden give borgeren skriftlig besked om bl.a. *konsekvenserne*, hvis borgeren ikke medvirker, jf. § 11 b.

Begrebet "det foreliggende grundlag"

Udgangspunktet for en borgers deltagelse i konkret sag er, at borgerens medvirken er frivillig. Det betyder, at borgers ønsker skal respekteres, uanset at kommunen kan se, at borgeren handler imod, hvad der efter kommunens vurdering ville være mest fordelagtigt for borgeren.

Kommunen skal oplyse borgeren om, hvilke konsekvenser den manglende medvirken kan få. Hvis borgeren fastholder, at han ikke vil give samtykke til f.eks. indhentelse af fortrolige oplysninger, må sagen afgøres på det foreliggende grundlag, dvs. ud fra de oplysninger, som allerede foreligger i sagen.

Princippet fremgår som nævnt oven for af [retssikkerhedslovens](#) § 11 b og kaldes *princippet om den processuelle skadevirkning*.

Bemærk følgende jf. [retssikkerhedsvejledningens](#) pkt. 137:

- Kommunen kan kun tillægge borgerens manglende medvirken betydning, hvis de manglende oplysninger er relevante i forhold til den hjælp, som der skal træffes afgørelse om.
- Kommunen kan ikke kræve, at borgeren selv indhenter oplysninger, som det vil være særligt indgribende, belastende, besværligt eller omkostningskrævende at skaffe.
- Kommunen kan ikke kræve, at borgeren skal indhente oplysninger, som vil kræve, at borgeren har særlige forudsætninger eller skal have hjælp fra sagkyndige.
- Kommunen må ikke give borgeren det indtryk, at straffebestemmelsen i [retssikkerhedslovens](#) § 12 b, stk. 1, kan bruges til at tvinge borgeren til at medvirke til sagens oplysning.

Konsekvenser ved manglende medvirken

Hvis en borger ikke vil medvirke til sagens oplysning, træffes der afgørelse på det foreliggende grundlag.

Konsekvenserne af dette kan være, at borgeren får afslag på det ansøgte, eller at borgeren bevilges en anden og/eller mindre ydelse end den, som borgeren søgte om.

Bemærk følgende punkter jf. [retssikkerhedsvejledningens](#) pkt. 139:

- Kommunen kan ikke give afslag på hjælp eller stoppe allerede bevilget hjælp, alene fordi borgeren ikke vil medvirke til at oplyse sagen, med henvisning til den processuelle skadevirkning.
- Kommunen skal i hvert enkelt tilfælde vurdere, hvilken betydning de manglede oplysninger har i forhold til den konkrete sag.
- Kommunen skal være opmærksom på, at borgerens manglende medvirken kan skyldes forhold, der i nogle tilfælde i sig selv kan være tegn på behov for hjælp efter den sociale lovgivning.

Hvis kommunen ikke har vejledt borgeren om konsekvenserne ved ikke at medvirke

Det fremgår som nævnt af retssikkerhedslovens § 12, nr. 3, at kommunen skal give borgeren skriftlig besked om konsekvenserne, hvis borgeren ikke medvirker til sagens oplysning.

I [principafgørelse 13-16](#) er omtalt en sag, hvor kommunen ikke har levet op til vejledningsbetingelsen. Fra afgørelsen:

"Kommunens vejledningsforpligtelse overfor borgeren medfører, at kommunen forinden afgørelse træffes, og hvis borgeren ikke ønsker at medvirke til sagens oplysning, skal gøre borgeren opmærksom på, at det kan lægges borgeren til skade.

Vi finder ..., at betingelserne for processuel skadevirkning i det konkrete tilfælde ikke er til stede, selvom du ikke har ønsket at medvirke til sagens oplysning. Det skyldes, at kommunen ikke har vejledt dig om konsekvenserne af, at du ikke ønskede et visitationsbesøg.

Kommunen skal i en fornyet behandling - forinden kommunen træffer afgørelse og hvis du ikke ønsker at medvirke til sagens oplysning - vejlede dig om konsekvenserne ved, at du, trods kommunens opfordring, ikke bidrager til sagens oplysning jf. retssikkerhedslovens § 11 b, jf. § 12, nr. 3."

Det betyder således, at hvis kommunen ikke har overholdt § 12, nr. 3 i retssikkerhedsloven, skal der ske fornyet sagsbehandling.

Princippet om den processuelle skadevirkning gælder ikke altid

Hvis det følger af lovregler, at nævnte princip skal fraviges, gælder princippet ikke. I [retssikkerhedsvejledningens](#) pkt. 140 er det anført:

"Det gælder i sager, hvor myndighederne har pligt til at reagere og træffe afgørelse, fordi der er vægtigere hensyn at tage end hensynet til borgerens selvbestemmelse Der kan f.eks. være tale om uanmodet tilkendelse af førtidspension til en borger med alvorlig sindslidelse eller uanmodet tilkendelse af praktisk hjælp i hjemmet til en borger, som på grund af svær demens samler på affald og opbevarer det i boligen."

Eksempel fra [pensionsloven](#):

§ 17, stk. 5. Kommunalbestyrelsen kan påbegynde en sag eller træffe afgørelse om tilkendelse af førtidspension til en person, der ikke selv har rettet henvendelse herom.

Medvirken ved opfølgning og tilsynsbesøg m.v.

Efter [servicelovens](#) § 148, stk. 2 skal kommunen løbende følge de enkelte sager for at sikre sig, at hjælpen fortsat opfylder sit formål. Efter retssikkerhedslovens § 16, stk. 2 har kommunen pligt til at føre tilsyn med, hvordan de kommunale opgaver løses. Tilsynet omfatter både indholdet af indsatsen og den måde, opgaverne udføres på.

I DUKH får vi nogle gange henvendelser fra borgere, der ikke ønsker at medvirke ved opfølgningen af deres sag eller

ikke ønsker tilsynsbesøg. Vores generelle svar er, at manglende medvirken kan have konsekvenser for den ydelse, som de modtager.

Kan kommunen stille krav om borgerens personlige medvirken ved tilsyn med en ordning om kontant tilskud efter servicelovens § 95, stk. 3?

Sagen, som Juridisk hotline (ast.dk) har omtalt, drejede sig om en tilskudsmodtager, som passede borgeren i hjemmet, og som ikke ønskede at lade kommunens medarbejdere se borgeren hverken i forbindelse med opfølgninger efter § 148, stk. 2 eller i forbindelse med kommunens tilsyn efter § 16, stk. 1.

Juridisk hotline har i [vejledende svar](#) af 5.9.2016 forholdt sig til spørgsmålet, og svaret er, at kommunen godt kan stille krav om personlig medvirken i sådanne situationer. Fra svaret:

"Videre fremgår det af forvaltningslovens § 8, stk. 1, at en, der er part i en sag, kan på ethvert tidspunkt af sagens behandling lade sig repræsentere eller bistå af andre. Myndigheden kan dog kræve, at parten medvirker personligt, når det er af betydning for sagens afgørelse.

Vi kan ikke inden for rammerne af juridisk hotline vurdere, om der i den konkrete sag er grundlag for at bringe ... ordningen til ophør, hvis borgeren ikke giver kommunen mulighed for at se ham/hende.

Det er samtidig vores umiddelbare opfattelse, at der kan være omstændigheder, hvor kommunen, for at kunne vurdere om hjælpen fortsat opfylder sit formål, har krav på at have direkte kontakt med borgeren, og at konsekvensen af borgerens manglende medvirken kan være, at kommunen må bringe ordningen til ophør."

Kommunen kan dog ikke automatisk ændre eller frakende en ydelse ved manglende medvirken. Kommunen skal som tidligere nævnt i hvert enkelt tilfælde vurdere, hvilken betydning den manglende medvirken og de manglede oplysninger har i forhold til den konkrete sag.

Afslutning

Borgerens medvirken i egen sag har stor betydning for, at kommunen træffer korrekte afgørelser i borgerens sag.

Hvis borgeren ikke ønsker at medvirke til at afgive de tilstrækkelige oplysninger, er udgangspunktet, at sagen må afgøres på det foreliggende grundlag. Som altovervejende hovedregel vil konsekvensen for borgeren være, at borgeren får afslag på det ansøgte.

Kommunen kan dog ikke give afslag, alene fordi borgeren ikke ønsker at medvirke, men må vurdere konkret, hvilken betydning borgerens manglende medvirken har for sagen.

Hvis kommunen ikke har vejledt borgeren om konsekvenserne af den manglende medvirken og dermed ikke overholdt § 12, nr. 3 i retssikkerhedsloven, skal der ske fornyet sagsbehandling.